

Od Redakcji

W dniach 23-24 maja 1963 odbyła się, zorganizowana przez Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie konferencja historyków klasy robotniczej, poświęcona omówieniu zagadnień metodologicznych, związanych z badaniami nad klasą robotniczą oraz problemu rynku pracy w Polsce, w latach istnienia II Rzeczypospolitej. Konferencję otworzył prof. Czesław Madajczyk, kierownik Działu V Instytutu Historii. Podkreślając znaczenie tematyki będącej przedmiotem obrad konferencji, zwrócił jednocześnie uwagę na zaniedbania badań nad społeczną historią klasy robotniczej, istnienie przestarzałych metod badawczych nie uwzględniających rezultatów i osiągnięć nauk pokrewnych, takich jak socjologia, demografia, statystyka.

Uwaga uczestników konferencji w pierwszym dniu obrad koncentrowała się na zagadnieniach metodologicznych. Podstawą dyskusji był referat prof. Ireny Pietrzak-Pawłowskiej, Kierunki i perspektywy badań historycznych nad dziejami klasy robotniczej oraz referat socjologa doc. Zygmunta Baumana, Socjologiczne aspekty badań dziejów klasy robotniczej. W referacie swym Z. Bauman akcentował potrzebę ścisłej współpracy socjologii i historii w badaniach nad klasą robotniczą, zgodnie z marksistowską metodą jedności analizy historycznej i logicznej. Zdaniem jego, same badania nad robotnikiem jako elementem systemu fabrycznego, bez traktowania w kontekście dynamiki procesu historycznego prowadzą do skrzywienia perspektywy poznawczej. Przechodząc do zagadnień struktury klasy robotniczej referent podkreślił, że jej analiza nie może kończyć się na statystycznych badaniach składu klasy robotniczej. Wiele miejsca poświęcił Z. Bauman pojęciu „klasa robotnicza”, zaznaczając zaniedbanie studiów nad kulturą robotniczą jako wyznacznikiem pozycji klasowej.

W dyskusji metodologicznej udział wzięli: dr Jerzy Jedlicki, który m.in. polemizował z tezą o istnieniu podkultury robotniczej; dyr. Henryk Altman wskazywał na związek między strukturą klasy robotniczej z jej postawą polityczną, wskazując, że nie zawsze proletariats wielkoprzemysłowy był najbardziej rewolucyjny; dr Marian Drozdowski mówił o kształtowaniu się elementów podkultury robotniczej w dwudziestoleciu międzywojennym; prof. Gryzelda Missalowa przestrzegala przed mechaniczną adaptacją metod socjologicznych przez historyków; doc. Wacław Długoborski omówił niektóre cechy specyficzne formowania się proletariatu Górnego Śląska; dr Józef Chlebowczyk poddał krytyce niektóre założenia metodologiczne, stosowane przez kolegów czechosłowackich w badaniach nad historią klasy robotniczej i dr Janusz Żarnowski, który podkreślił trudności badań historycznych nad strukturami społecznymi. Na zakończenie dyskusji metodologicznej głos zabrali autorzy referatów.

W drugim dniu obrad dyskusja toczyła się wokół zagadnień rynku pracy w Pol-

sce międzywojennej, któremu referat zasadniczy poświęciła dr Hanna Jędruszczak. Komunikaty naukowe i obszerniejsze wystąpienia w dyskusji publikujemy w niniejszym tomie.

Na zakończenie uczestnicy konferencji, na wniosek prof. Ireny Pietrzak-Pawłowskiej postanowili spotykać się na podobnych dyskusjach periodycznie — nie rzadziej niż raz na rok.

Badacze klasy robotniczej w rozszerzonym gronie spotkali się na kolokwium, zorganizowanym 12 września 1963, w związku z IX Powszechnym Zjazdem Historyków.

Celem niniejszej publikacji, przedstawiającej materiały konferencji historyków klasy robotniczej jest rozszerzenie dyskusji naukowej o stanie badań nad dziejami klasy robotniczej Polski, a szczególnie o najbardziej istotnym elemencie jej położenia, jakim była sytuacja na rynku pracy.